

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Cdo/32/2019
Identifikačné číslo spisu: 4615210145
Dátum vydania rozhodnutia: 29.09.2021
Meno a priezvisko: Mgr. Peter Melicher
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:4615210145.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov 1/ N.. X. L. a 2/ N.. G. L., bývajúcich v X., V. XXXX/XX, zastúpených advokátom Mgr. Jozefom Štefankom, PhD., LL.M., so sídlom v Bratislave, Grösslingová 6-8, proti žalovanému: Poľnohospodárske družstvo Nitrianska Blatnica, so sídlom v Nitrianskej Blatnici, IČO: 00 205 508, o zdržanie sa zásahov do vlastníckeho práva a iné, vedenej na Okresnom súde Topoľčany pod sp. zn. 8 C 416/2015, o dovolaní žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 13. decembra 2017 sp. zn. 6 Co 419/2016, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre z 13. decembra 2017 sp. zn. 6 Co 419/2016 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Topoľčany (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 21. júna 2016 č. k. 8 C 416/2015-55 uložil žalovanému povinnosť zdržať sa vstupovania na pozemok parcela registra „C“ č. XXX/X - orná pôda o výmere 50 000 m², zapísaného na LV č. XXX kat. úz. B. X., zdržať sa výkonu poľnohospodárskej, ako aj akejkoľvek inej činnosti na ňom, ako aj iných zásahov do výkonu vlastníckeho práva žalobkyne v I. rade a výkonu užívacieho práva žalobcu v 2. rade a to do 3 dní od jeho právoplatnosti. Žalovanému uložil povinnosť zaplatiť spoločne a nerozdielne žalobcom náhradu trov konania vo výške 99,50 eura a trov právneho zastúpenia vo výške 455,38 eura k rukám právneho zástupcu žalobcov do 3 dní od právoplatnosti rozsudku.

1.1 V odôvodnení svojho rozhodnutia konštatoval, že žalobkyňa v I. rade je výlučnou vlastníčkou parc. registra „C“ č. XXX/X - orná pôda o výmere 50 000 m², ktorá vznikla z pôvodnej parc. č. XXX/X a túto zmluvou o nájme zo dňa 23.07.2015 prenajala žalobcovi v 2. rade na obdobie 25 rokov počnúc dňom 01.08.2015. Predmetnú nehnuteľnosť žalobkyňa v I. rade nadobudla kúpnu zmluvou zo dňa 07.05.2014 uzatvorenou s jej spoluvlastníkmi Y. Š. a V. W. ako predávajúcimi, pričom v bode 1.3 zmluvy predávajúce vyhlásili, že nehnuteľnosť je prenajatá žalovanému na základe nájomnej zmluvy na spoluvlastnícky podiel V. W. na dobu neurčitú a na základe nájomnej zmluvy zo dňa 26.10.1995 v znení dodatku č. 1 zo dňa 19.03.2004 na spoluvlastnícky podiel Y. Š. na dobu 15 rokov. Súd prvej inštancie konštatoval, že žalobkyňa v I. rade žalovaného písomne dňa 26.05.2014 informovala, že sa stala vlastníčkou predmetnej nehnuteľnosti, písomnou výzvou zo dňa 19.06.2014 vyzvala žalovaného na

vrátenie a prevzatie predmetnej nehnuteľnosti v zákonnej lehote s odkazom na § 12 ods. 4 zák. č. 504/2003 Z. z. a písomným podaním zo dňa 20.09.2015 vyzvala žalovaného, aby sa zdržal ďalšieho zasahovania do výkonu jej vlastníckeho práva, najmä vstupu na predmetnú nehnuteľnosť a výkonu poľnohospodárskej, či akejkoľvek inej činnosti na nej a zároveň mu dala výpoveď z nájmu nehnuteľnosti s tým, že výpovedná doba uplynie v zákonnej lehote. Následne písomným podaním zo dňa 20.10.2015 žalobkyňa v I. rade okrem iného odstúpila od zmluvy o nájme nehnuteľnosti v prípade, že nájomný vzťah k danému dňu trval a vyzvala ho, aby odstránil z nehnuteľnosti všetky svoje veci a zdržal sa ďalšieho zasahovania do výkonu jej vlastníckeho práva, najmä vstupu na nehnuteľnosť a výkonu poľnohospodárskej, či akejkoľvek inej činnosti na nej. Súd prvej inštancie dospel k záveru, že žaloba žalobcov je dôvodná, keď sa ňou žalobkyňa v I. rade domáha ochrany svojho vlastníckeho práva a žalobca v 2. rade nerušeného výkonu užívacieho práva na základe nájomnej zmluvy. Za podstatné pre svoje rozhodnutie považoval skutočnosť, že žalovaný užíva predmetnú nehnuteľnosť bez súhlasu vlastníka a bez akéhokoľvek právneho dôvodu. Za situácie, že nájomné zmluvy sú absolútne neplatné od ich počiatku, súd prvej inštancie konštatoval, že žalovaný užíva predmetnú nehnuteľnosť vo vlastníctve žalobkyne v I. rade bez právneho dôvodu a tiež svojou činnosťou na nehnuteľnosti znemožňuje žalobcovi v 2. rade ako nájomcovi výkon jeho užívacieho práva, a preto žalobe vyhovel.

1.2 O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 v spojení s § 149 ods. 1 OSP platného do 30.06.2016 a v konaní úspešným žalobcom priznal spoločne a nerozdielne náhradu trov konania vo výške 99,50 eura titulom náhrady za zaplatený súdny poplatok za žalobu, ako i trovy právneho zastúpenia vo výške 455,38 eura určených podľa vyhl. NS SR č. 655/2004 Z. z.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 13. decembra 2017 č. k. 6 Co 419/2016-113 rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že tak, že žalobu zamietol a žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu.

2.1 Odvolací súd konštatoval, že s ohľadom na charakter sporom dotknutej nehnuteľnosti - pozemku, ktorý je poľnohospodárskou pôdou, pri posudzovaní nároku žalobcov uplatneného v tomto konaní, je potrebné na vec prioritne aplikovať právnu úpravu zák. č. 504/2003 Z. z., ako lex specialis, vo vzťahu k Občianskemu zákonníku. Žalobcovia dôvodnosť žaloby založili na zásadnom tvrdení, že žalovaný pozemok užíva bez právneho dôvodu, keď nájomné zmluvy uzatvorené s právnymi predchodkyňami žalobkyne v I. rade, od ktorých odvodzuje svoj užívací titul, sú absolútne neplatné. K takémuto záveru dospel i súd prvej inštancie vo svojom rozhodnutí, posudzujúc platnosť týchto nájomných zmlúv ako otázku predbežnú. I keď odvolací súd správnosť tohto záveru neposudzoval, poukázal na to, že v prípade, ak žalovaný užíva pozemok žalobkyne bez nájomnej zmluvy, boli tak splnené predpoklady pre postup žalobkyne v intenciách § 12 ods. 4 zák. č. 504/2003 Z. z. V danom prípade tak žalobkyňa i učinila, keď žalovanému preukázateľne doručila výzvu na vrátenie a prevzatie pozemku, datovanú dňa 19.06.2014, ktorá bola žalovanému doručená dňa 23.06.2014. Žalovanému ako užívateľovi preto vznikla povinnosť vrátiť pozemok žalobkyne do 30 dní po zbere úrody, ktorú si žalovaný nesplnil. Za danej situácie by tak zo strany žalovaného došlo k zásahu do vlastníckeho práva žalobkyne, ako i užívacieho práva žalovaného v 2. rade, ako nového nájomcu podľa Zmluvy o nájme z 23.07.2015, na ochranu ktorého by vo svetle zhora podaného teoretickoprávneho výkladu odvolacieho súdu prípustným procesným nástrojom bola práve vindikačná žaloba o vypratanie nehnuteľnosti. Je tomu tak z dôvodu, že žalobcami tvrdenému porušeniu práva zo strany žalovaného dochádza neoprávneným zadržívaním nehnuteľnosti, čím ich zbavuje faktického výkonu ich vlastníckych a užívacích práv, ktorých realizáciu žalobou, ako vyplýva z jej obsahu, i sledujú. Negatívna žaloba, ktorú žalobcovia zvolili, preto nemá svoje opodstatnenie a nie je vhodne zvoleným procesným prostriedkom ochrany ich práv, keď navyše petit žaloby, ktorým sa domáhali uloženia povinnosti žalovanému zdržať sa výkonu akejkoľvek inej činnosti na pozemku, ako aj iných zásahov do výkonu vlastníckeho práva žalobkyne a výkonu užívacieho práva žalobcu je pre svoju neurčitosť i nevykonateľným. Z vyššie uvedených dôvodov odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 388 CSP zmenil a žalobu žalobcov zamietol, keďže neboli splnené podmienky na jeho potvrdenie ani na jeho zrušenie.

2.2 O náhrade trov konania odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1, 2 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP tak, že v spore plne úspešnému žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu. O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti tohto rozhodnutia samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP).

3. Žalobcovia proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovali z § 420 písm. f/ a z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

3.1. Odvolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP videli vo vade názoru odvolacieho súdu, podľa ktorého ak je predmetom neoprávneného zásahu do vlastníckeho či užívacieho práva poľnohospodársky pozemok, na ktorý z dôvodu jeho užívania bez právneho dôvodu je možné aplikovať ust. § 12 ods. 4 zák. č. 504/2003 Z. z., je zo strany vlastníka zásadne vylúčené použitie negatívnej žaloby voči neoprávnenému zasahovateľovi, bez ohľadu na skutočnosť, že uplynula lehota 30 dní po zbere úrody v zmysle cit. ustanovenia, po ktorej je bezdôvodný užívateľ povinný pozemok vrátiť vlastníkovi. Podľa žalobcov dané ustanovenie vymedzuje podmienky za akých a dobu, po ktorú bude inak neoprávnený užívateľ mať zákonné oprávnenie tieto svoje zásahy vykonávať. Nepôjde teda o žiadne vylúčenie vlastníckych žalôb, ale určenie doby, kedy vlastnícka žaloba, pričom nezáleží na tom, či rei vindikačná alebo negatívna, nebude úspešná z tohto osobitného dôvodu. Avšak uplynutím lehoty 30 dní zaniká osobitná ochrana poskytovaná neoprávnenému užívateľovi poľnohospodárskeho pozemku. Žalobcovia sú názoru, že po uplynutí 30 dňovej lehoty na vrátenie pozemku neoprávneným užívateľom je vlastník, či nájomca, oprávnený použiť v závislosti od skutkového stavu ako rei vindikačnú, tak aj negatívnu žalobu a posudzovanie ich dôvodnosti je už predovšetkým vecou posúdenia konkrétneho skutkového stavu. Konaním dotknutý pozemok je voľne prístupným pozemkom neohradeným ani prirodzenými zábranami ani umelo vybudovaným oplotením. Preto nie je potrebný akýsi akt odovzdania pozemku zo strany neoprávneného užívateľa, v skutočnosti nie je čo vindikovať. Jediné, čo žalobcovia pre realizáciu svojich práv od žalovaného potrebujú je, aby na tento pozemok nechodil a takto ich neobmedzoval v ich činnosti. Negatívny enunciat súdu má zdôraznený preventívny aspekt ochrany vlastníka, a bez akejkoľvek pochybnosti bude vykonateľný aj vo vzťahu k prípadným opakovaným následným zásahom. Práve negatívna žaloba je správnym prostriedkom na poskytnutie ochrany vlastníkovi pozemku, ktorý je tomuto vlastníkovi zásadne voľne prístupný, obmedzene na ňom môže realizovať výkon svojich práv, a práve príležitostné zásahy tretej osoby alebo hrozba takýchto zásahov predstavuje obmedzenie ich práv. Obe tzv. vlastnícke žaloby nie sú formalizované procesné formy striktné vymedzené svojimi procesnými náležitosťami a vzájomne sa úplne vymedzujúcimi. Z procesného hľadiska pôjde vždy o žalobu na splnenie povinnosti (§ 137 písm. a/ CSP). Ide teda o hmotnoprávne formy, ktoré v Občianskom zákonníku nie sú ani v hmotnoprávnom predpise formálne odčlenené ako samostatné formy. Výdanie veci je iba jedným demonštratívne označeným spôsobom ochrany vlastníckeho práva (§ 126 ods. 1 OZ), z čoho vyplýva, že iná ochrana zároveň vylúčená nie je.

3.2 K odvolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f/ žalobcovia uviedli, že odvolací súd pri ústnom vyhlásení napadnutého rozsudku odôvodnil výrok tým, že v dôsledku existencie špeciálneho právneho predpisu postihujúcom neoprávnené užívanie poľnohospodárskej pôdy mal byť žalobný petit formulovaný v duchu ust. § 12 ods. 4 zák. č. 504/2003 Z. z.. Napriek tomu samotné písomné vyhotovenie napadnutého rozsudku vo svojom odôvodnení zahmlieva odpoveď na otázku, aký je vzťah medzi formuláciou žalobného petitu na ochranu vlastníckeho práva v danej veci a špeciálnym predpisom. Z textu sa javí, že negatívna žaloba bola zamietnutá preto, že zásahom žalovaného má byť neoprávnené zadržiavanie nehnuteľnosti a správnym nástrojom mala byť vindikačná žaloba o vypratanie nehnuteľnosti. Taktiež v ústnom odôvodnení odvolací súd poukazoval na rozpor s ust. § 12 ods. 4 zák. č. 504/2003 Z. z. a nepoužiteľnosť Občianskeho zákonníka, kým písomné vyhotovenie naznačuje práve využitie ustanovení Občianskeho zákonníka (vindikačná žaloba), ktorých uplatnenie predtým označil za vylúčené. Odvolací súd, ktorý po vyhlásení rozhodnutia v podstatnej časti zmení dôvody, ktoré ho viedli k príslušnému výroku, poruší nielen § 219 ods. 4 CSP, ale aj právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Nepoužiteľnosť negatívnej žaloby ako takej, oproti rei vindikačnej žalobe, v priebehu celého konania nenamietal žalovaný, ani nenaznačoval odvolací súd. Odvolací súd ani nevyzýval strany na vyjadrenie k novému uplatneniu posúdenia veci iba ako reivindikačnej žaloby v zmysle § 382 CSP. Preto treba považovať takéto posúdenie veci za prekvapujúce rozhodnutie, pričom žalobcovia nemali možnosť namietat správnosť nového právneho názoru zaujatého až po vyhlásení napadnutého rozsudku. Ďalej odvolací súd ignoroval argument žalobcov, že konanie žalovaného, ktorý vedomý si nezákonnosti svojho zásahu do práv žalobcov úplne odmietal akúkoľvek komunikáciu s nimi, namiesto toho sa zatajoval, vedome, nezákonne a opakovane do týchto práv zasahoval, bolo v rozpore s dobrými mravmi, nemalo požívať právnu ochranu, pričom dochádzalo k zneužívaniu práva žalovaného odvodzovaného z § 12 ods.

4 zák. č. 504/2003 Z. z. a jeho rozširovaním bez časového obmedzenia. Žalobcovia poukázali na nález ÚS SR sp. zn. II. ÚS 99/2012, kde nezaujatie žiadneho stanoviska k namietanej otázke rozporu s dobrými mravmi zakladá zjavnú nedôvodnosť rozhodnutia.

3.3 Preto žalobcovia navrhli, aby dovolací súd napadnutý rozsudok zmenil tak, že rozsudok súdu prvej inštancie potvrdzuje a žalovaný je povinný zaplatiť spoločne a nerozdielne žalobcom náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania v celosti; resp. aby napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na nové konanie a rozhodnutie.

4. Žalovaný vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že sa nestotožňuje s dovolacími dôvodmi žalobcov. Dovolací súd podľa názoru žalovaného správne právne posúdil vec a jeho postupom nedošlo na strane žalobcov k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dňa 17.10.2018 bol predmetný pozemok fakticky odovzdaný do užívania žalobcom a v súčasnosti je žalobcami už aj oplotený. Teda petit predmetnej žaloby je v súčasnosti nerealizovateľný, keďže žalobcovia predmetnou nehnuteľnosťou plne disponujú. Zároveň poukázali na § 217 ods. 1 CSP. Preto žalovaný žiada dovolanie ako nedôvodné zamietnuť.

5. K vyjadreniu žalovaného k dovolaniu zaujali stanovisko žalobcovia, ktorí zotrvali na svojich argumentoch vyjadrených v ich dovolaní. K namietanému ust. § 217 ods. 1 CSP žalobcovia poukázali na ust. § 442 CSP, t.j. pre dovolací súd je rozhodujúci skutkový stav zistený odvolacím súdom a nie stav vychádzajúci z následných skutkových tvrdení strán. Napokon predmetom základného konania je negatívna žaloba, ktorá v skutkovej rovine ani nevyžaduje trvajúci zásah do vlastníckeho práva žalobcu, ale postačí iba hrozba opakovania (R 65 1975). Dokazovanie o nových skutkových okolnostiach dovolací súd nevykonáva, preto by ani jednoduchý výrok o zamietnutí dovolania opierajúci sa o nové skutočnosti, ktorého vydanie požaduje žalovaný, nereflektoval riadne zistenie skutkového stavu.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote strana, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je prípustné a súčasne tiež dôvodné.

7. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 357/2015, 4 Cdo 1176/2015, 5 Cdo 255/2014, 8 Cdo 400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

8. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritorným rozhodnutím predstavujúcim res iudicata), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namieste je tu skôr reštriktívny výklad (3 Cdo 319/2013, 1 Cdo 348/2013, 3 Cdo 357/2016, 3 ECdo 154/2013, 3 Cdo 208/2014).

9. Naďalej je tiež plne opodstatnené konštatovanie, že ak by najvyšší súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 172/03 (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte odkazuje v zátvorke na „ÚS“, ide o odkaz na rozhodnutie ústavného súdu príslušnej spisovej značky)].

10. Naznačenej mimoriadnej povaha dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné a podmienky prípustnosti dovolania, sú uvedené v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

11. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

13. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

14. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (por. § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

15. Žalobcovia vyvodzovali prípustnosť svojho dovolania z § 420 písm. f/ CSP a zároveň z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

16. Žalobcovia v dovolaní vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP videli v tom, že žalobcovia nemali možnosť namietat' správnosť nového právneho názoru zaujatého až po vyhlásení napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

17. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

18. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

19. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a marenie možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 38/2015, 5 Cdo 201/2011, 6 Cdo 90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku. Pod nesprávnym procesným postupom súdu treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa znemožnila strane realizácia tých procesných práv, ktoré majú slúžiť na ochranu a obranu jej práv a záujmov v tom-ktorom konaní, pričom miera tohto porušenia bude znamenať nespravodlivý súdny proces.

20. Civilný sporový poriadok v ustanovení § 382 ustanovuje, že ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

20.1 Vyššie citované ustanovenie má predísť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí, vychádza z princípu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorý je považovaný za komponent princípu právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

20.2 O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie, nejavili ako významné.

20.3 Pod „prekvapivým rozhodnutím“ sa v rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky rozumie rozhodnutie, ktorým odvolací súd, na rozdiel od súdu prvej inštancie, za rozhodujúcu považoval skutočnosť, ktorú nikto netvrdil alebo nepopieral, resp. ktorá nebola predmetom posudzovania súdom prvej inštancie. Prekvapivým je rozhodnutie odvolacieho súdu „nečakane“ založené na iných právnych záveroch než rozhodnutie súdu prvej inštancie (porovnaj 3 Cdo 102/2008), resp. rozhodnutie z pohľadu výsledkov konania na súde prvej inštancie „nečakane“ založené nepredvídateľne na iných „nových“ dôvodoch, než na ktorých založil svoje rozhodnutie súd prvej inštancie, pričom strana sporu v danej procesnej situácii nemala možnosť namietať ne/správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní (porovnaj 5 Cdo 46/2011).

20.4 Aj Ústavný súd SR vo svojej judikatúre definoval tzv. prekvapivé rozhodnutie, o ktoré ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných zásadne odlišných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, pričom zároveň odvolací súd účastníkovi konania neumožní vyjadriť sa k jeho iným (odlišným) právnym záverom, teda účastník konania nemá možnosť právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie nejavili ako významné (II. ÚS 407/2016, I. ÚS 736/2016).

21. Princíp tzv. „predbežného právneho posúdenia vecí“ vychádzajúci z § 382 CSP (tiež por. § 171 ods. 1 CSP) teda súvisí so zameraním sa na dokazovanie sporných skutočností, aby strany sporu dostali príležitosť predstaviť vlastné argumenty týkajúce sa právneho posúdenia vecí. Tým by sa mohol predbežný právny názor všeobecného súdu potvrdiť alebo vyvrátiť (III. ÚS 446/2010, 4 Cdo 22/2017).

22. Zo spisu vyplýva, že súd prvej inštancie dospel k záveru, že žaloba žalobcov je dôvodná v zmysle § 12 ods. 4 zák. č. 504/2003 Z. z., keď sa ňou žalobkyňa v I. rade domáha ochrany svojho vlastníckeho práva a žalobca v 2. rade nerušeného výkonu užívacieho práva na základe nájmovej zmluvy. Za podstatné pre svoje rozhodnutie považoval skutočnosť, že žalovaný užíva predmetnú nehnuteľnosť bez súhlasu vlastníka a bez akéhokoľvek právneho dôvodu. Odvolací súd na rozdiel od súdu prvej inštancie žalobu zamietol, nakoľko podľa jeho názoru negatívna žaloba v zmysle § 126 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorú žalobcovia zvolili, nemá svoje opodstatnenie a nie je vhodne zvoleným procesným prostriedkom ochrany ich práv, keď navyše petit žaloby, ktorým sa domáhali uloženia povinnosti

žalovanému zdržať sa výkonu akejkoľvek inej činnosti na pozemku, ako aj iných zásahov do výkonu vlastníckeho práva žalobkyne a výkonu užívacieho práva žalobcu je pre svoju neurčitosť i nevykonateľným. Odvolací súd však nezoznámil strany so svojím odlišným právnym názorom a nedal im príležitosť sa k tomuto názoru vyjadriť. Strany tak nevedeli, že odvolací súd bude na vec nazerat' inak a nemohli tomu prispôbiť svoje právne a skutkové námietky.

23. Z pohľadu výsledkov konania na súde prvej inštancie odvolací súd založil svoje rozhodnutie „nečakane“ a nepredvídateľne na iných („nových“) dôvodoch než súd prvej inštancie, pričom odvolatelia v danej procesnej situácii nemali možnosť namietat' správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní. Zo spisu totiž nevyplýva, že by odvolací súd postupoval podľa § 382 CSP, že by si splnil svoju povinnosť vyplývajúcu z tohto ustanovenia, čím porušil právo strany na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP).

24. Výzva odvolacieho súdu podľa § 382 CSP je potrebná vždy, keď odvolací súd dospeje k záveru, že nárok treba posúdiť podľa celkom iného právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, alebo síce podľa toho istého právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, ale podľa iného ustanovenia za súčasného splnenia podmienky, že toto iné zákonné ustanovenie je pre rozhodnutie veci rozhodujúce.

25. Najvyšší súd už v rozhodnutí publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 33/2011 konštatoval, že pokiaľ odvolací súd nevyzval účastníkov konania v zmysle § 213 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“; odo dňa účinnosti CSP § 382 CSP), aby sa vyjadrili k možnému použitiu toho ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní nebolo použité a je podľa názoru odvolacieho súdu pre rozhodnutie veci rozhodujúce, odňal účastníkovi konania možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ OSP.

26. Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že v kontexte celého súdneho konania ide o tak závažné pochybenie odvolacieho súdu, ktoré znemožnilo žalobcom uskutočňovať im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa do 30. júna 2016 ustálila na tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti uvedenej v § 237 ods. 1 OSP (teraz § 420 písm. f/ CSP), dovolaním napadnuté rozhodnutie treba zrušiť; najvyšší súd v týchto prípadoch zrušoval napadnuté rozhodnutia bez toho, aby sa zaoberal správnosťou v nich zaujatých právnych záverov (por. napr. rozhodnutia sp. zn. 1 Cdo 44/2015, 2 Cdo 111/2014, 3 Cdo 4/2012, 4 Cdo 263/2013, 5 Cdo 241/2013, 6 Cdo 591/2015, 7 Cdo 212/2014, 8 Cdo 137/2015). Vzhľadom na to sa dovolací súd ani v preskúmvanej veci nezaoberal ďalšou dovolacou argumentáciou žalobcov.

27. Dovolací súd preto dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je nielen procesne prípustné, ale aj opodstatnené a ďalej sa s vecnou stránkou dovolania nezaoberal. So zreteľom na to dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP v spojení s § 450 CSP).

28. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

29. V novom rozhodnutí odvolací súd rozhodne znovu o trova'ch po^vodne'ho konania a o trova'ch dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

30. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.